

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב
בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים

עת"מ 07 / _____

1. מועצה מקומית ג'סר אלזרקא
2. מראד עמאש, ראש מועצה מקומית ג'סר אלזרקא
ע"י ב"כ עוה"ד עלאא מחאג'נה ו/או חסן ג'בארין
ו/או סוהאד בשארה ו/או ארנה כהן ו/או סאוסן
זהר ו/או מוראד אלסאנע ו/או עאדל בדיר ו/או
עביר בכר ו/או נביל דכואר ו/או פאטמה אלעג'ו
מעדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט
הערבי בישראל, יפו 94, ת.ד. 8921, חיפה 31090
טלפון: 04-9501610 פקס: 04-9503140

העותרים

- נגד -

1. מע"צ- החברה הלאומית לדרכים בישראל בע"מ
יהדות קנדה 29(קפלן), ת.ד. 1021, אור יהודה 60371

2. משרד הפנים-מינהל מחוז חיפה, לשכת התכנון המחוזית
רח' פל ים 15 א' קרית הממשלה חיפה 33095

המשיבים

עתירה מנהלית

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת להוציא מלפניו צו על תנאי המופנה אל המשיבים והמורה להם לבוא וליתן טעם:

1. מדוע לא יחברו את הכפר ג'סר אלזרקא (להלן: "הכפר") אל כביש מס' 2 והנמצא בצמידות אליו באמצעות מחלף שישרת את תושבי הכפר בפרט, ואת התיירים ומבקרי הכפר בכלל.

מבוא:

2. עניינה של עתירה זו הוא חיבורו של הכפר ג'סר אלזרקא באמצעות מחלף לכביש מס' 2. מטרתה של העתירה היא להביא שינוי מיידי במצב האבסורדי הקיים היום ולפיו כל היישובים והנמצאים בסמיכות לכביש מס' 2 מחוברים אליו באמצעות מחלף או שהם נמצאים בעיצומם של הליכי חיבור כאלו, מלבד הכפר ג'סר אלזרקא שטרם חובר לכביש מס' 2 ושלגביו אף אין בנמצא תוכנית לביצוע חיבור כזה.

3. מצב זה אינו מתקבל על הדעת בהתחשב בעובדה שאין שום הבדל רלבנטי בין הכפר לבין שאר היישובים הסמוכים אליו. אדרבא- הכפר דומה במאפייניו העיקריים לשאר היישובים המחוברים לכביש מס' 2 מבחינת הסמיכות הגיאוגרפית לכביש זה ומבחינת גודל האוכלוסייה. יתירה, חיבור הכפר לכביש מס' 2 באמצעות מחלף הינו אפשרי מבחינה תכנונית שכן הוא תואם את שינוי מס' 26 בתמ"א 3 והוא גם מתחייב מכוח הבטחה מנהלית שהמשיבה מס' 1 לקחה על עצמה אל מול המשיבה מס' 2 כפי שהדבר עולה מפרוטוקול ישיבה מס' 2004015 של ועדת המשנה להתנגדויות של לשכת התכנון המחוזית במחוז חיפה שהתקיימה בתאריך 7.12.2004.

4. התוצאה של אי חיבור הכפר לכביש מס' 2 היא שהכניסה היחידה הקיימת היום אליו הינה מכביש מס' 4 באמצעות כביש מקומי מס' 6531. מלבד העובדה שכביש מקומי זו מאריך את נסיעתם של התושבים והתיירים המבקרים בכפר שלא לצורך, כביש זה הינו מסוכן לחלוטין וחושף האנשים המשתמשים בו לסכנת חיים של ממש.

5. על מנת להמחיש את התמונה וכדי לעמוד מקרוב על גודל הסכנה הטמונה בשימוש בכביש זה, נציין כי בשנים האחרונות אירעו בו מספר תאונות קטלניות, האחרונה שבהן הייתה דריסת קשיש שהלך בשולי הכביש החשוך בשעות הערב. במהלך שנת 2007 דווח על 7 פצועים ו 6 פצועים במהלך שלושת החודשים הראשונים של שנת 2007.

6. אי חיבור הכפר אל כביש מס' 2 גורם לניתוקו מהצירים המרכזיים במדינה ומסרב את הגישה אל מרכזים מטרופוליניים. כפי שיפורט בהמשך העתירה, מצב זה פוגע בזכותם של תושבי הכפר לחיים ולשלמות גופנית, לחופש תנועה ולנגישות הולמת, בזכות לשוויון, בזכות להתפרנס, לצדק מרחבי ובזכות הכפר להתפתח.

א. דרכי גישה קיימות והצורך בהתחברות לכביש מס' 2:

7. הגישה אל הכפר ג'סר אלזרקא נשענת על כביש מס' 2 ועל כביש מס' 4 המוגדר דרך אזורית. שני הכבישים הללו ממוקמים בצדו המערבי של היישוב, כאשר כביש מס' 2 הנ"ל צמוד יותר לכפר מאשר דרך מס' 4 והמרוחקת כקילומטר מזרחית ממנו.

8. למעשה, וחרף העובדה כי כביש מס' 2 סמוך יותר לכפר, הכניסה היחידה ליישוב הינה מכביש מס' 4 באמצעות כביש מקומי מס' 6531 המחבר בינו לבין היישוב והנמשך לאורך של יותר מק"מ אחד. נכון להיום, אין בנמצא כניסה ישירה ליישוב מדרך מס' 2. כניסה כזו אפשרית משני מחלפים: צפונית- מחלף זיכרון יעקוב (המרוחק כ- 3 קמ"ר מהיישוב), ודרומית- ממחלף קיסריה (המרוחק כ- 5 קמ"ר מהיישוב).

רצ"ב מפה אזורית של כביש מס' 2 והמראה את מערכת הדרכים באזורים הרלבנטיים, מסומנת באות א'.

9. בהעדר מחלף המחבר את הכפר אל כביש מס' 2, כביש מקומי מס' 6531 מהווה היום הכניסה היחידה הישירה אל הכפר. דרך זו מסתעפת לשתי כניסות המובילות לג'סר אלזרקא, כניסה אחת צפונית לכפר, והשנייה מובילה למרכזו. הכניסה הצפונית משרתת רק את תושבי הכפר המתגוררים בחלקו הצפוני ומבקרי שמורת נחל התנינים, הממוקם מצדו הצפוני של הכפר. כאשר הכניסה שבמרכז, שהינה תת קרקעית מתחת לכביש מס' 2 במידות של 4.00 / 3.90 מ', מהווה הכניסה הראשית של הכפר שמובילה אל מרכזו, ריכוז חנויות ובתי מסחר, קריית חינוך, בנייני ציבור כגון מבנה המועצה המקומית, בנוסף לחופי רחצה.

10. הקושי אינו מתמצה בכך שהנסיעה בכביש מס' 6531 לוקחת יותר זמן, אלא בהיותה מסוכנת מאוד. לפיכך, כביש זה אינו מתאים להיות הכניסה הישירה היחידה אל הכפר.

11. בהקשר הזה אין בנמצא ראייה חזקה יותר מאשר חוות דעתו של מר רועי בן אלעזר שהינו מנהל בטיחות אזורי באזור דרום חיפה וצפון השפלה מיום 18.9.2007 אשר מונה מהם הסכנות הכרוכות בשימוש בכביש מס' 6531 ומעיד על הצורך הדחוף והמיידי בביצוע שיפור כדי לתת מענה לליקויים הרבים שבו.

מצ"ב העתק מכתבו של רועי בן אלעזר, מנהל בטיחות אזורי- דרום חיפה וצפון השפלה בעניין הכביש ביום 18.9.2007, מסומן באות ב'.

לצורך המחשת הטיעון בדבר מסוכנותו של כביש 6531, נביא להלן מספר ליקויים:

12. ראשית, כביש 6531 כולל פיתולים רבים ומסוכנים. במקטע של כקילומטר אחד אפשר למנות יותר מארבעה פיתולים חדים שהופכים אותו למסוכן לנסיעה. עוד, כביש 6531 סובל מתכנון ותחזוקה לקויים. בנוסף לשקיעות ולסדקים המתגלים לאורכו, לכביש 6531 אין שוליים תקינות, ובחלק מהמקטעים אף אין שוליים בכלל, שלא לדבר על מדרכה או תאורה הולמת.

13. לא זו אף זו, כביש 6531 הינו צר (רוחבו פחות מ- 5 מטרים) וכולל שני מסלולים אחד בכל כיוון ללא מעקה הפרדה ביניהן. פעמים רבות, עת שנפגשים יותר מכלי רכב אחד באותו מקטע, אחד מהרכבים חייב לרדת מהכביש אל השוליים הלא תקינות על מנת לאפשר מעבר הרכבים.

14. סכנה חמורה יותר נשקפת גם לחייהם של הולכי הרגל המבקשים להשתמש בכביש 6531 לצורך הגעה לכביש מס' 4. הולכי הרגל בכביש 6531 מסכנים את חייהם בצורה משמעותית נוכח העדר מדרכה להולכי רגל, שלטי אזהרה, תאורה תקינה ושוליים תקינות. מצבו הפיזי של הכביש 6531 בנוסף לפיתולים הרבים שבו מקשים ביותר על הולכי הרגל המבקשים לעבור דרכו.

15. בניסיון לשפר את מצבו של כביש 6531, המועצה המקומית של הכפר פנתה לגורמים הרלבנטיים ומוסמכים וביקשה לבצע תיקונים מיידיים. פניותיה ואף הפצרותיה הללו של המועצה המקומית נפלו על אוזניים ערלות. נכון להיום, כביש מס' 6531 והמשמש את תושבי הכפר ומבקרי סובל מליקויים חמורים שחושפים הולכי הרגל והנוסעים כאחד לסכנת חיים של ממש.

16. מעבר לסכנה הממשית הנובעת משימוש הנעשה בכביש 6531, המצב כהווייתו נכון להיום יוצר סיכון עקיף אחר המתבטא בכך שלאחרונה גדלו מספר התאונות הקטלניות הנובעות ממקרי דריסה של תושבי הכפר אשר מנסים לכנס אליו באמצעות קיצורי דרך מכביש מס' 2. התושבים שנמאס להם לעשות שימוש בכביש 6531 שהינה גם ארוכה ומסוכנת יותר, מנסים לחסוך בזמן ובמאמץ באמצעות קיצורי דרך מכביש מס' 2. הקושי הוא שלפעמים ניסיונותיהם הללו של התושבים עולים להם בחייהם! מצב כזה אין בר דעת שיכול לסבול ויש לשנותו לאלתר!.

17. להשלמת התמונה, נבקש לציין כי בשנה שעברה (ביום 26.2.2007) הופקדה תוכנית (ש/ד/771/חכ/ד/338) חדשה אשר מטרתה הייתה לחבר בין דרכים 652 ו- 4 מצפון לבנימינה. תוכנית זו מסתיימת בצומת בית חנניה, הצומת שמתחיל ממנה כביש מס' 6531. המועצה המקומית לתוכנית ג'סר אלזרקא הגישה התנגדות לתוכנית זו במובן הזה שהיא ביקשה להוסיף לה גם את דרך מס' 6531. למרבה ההפתעה, או שלא, בהתאם למכתבה של גבי איתי קלימן, יועצת שר התחבורה והבטיחות בדרכים, מיום 13.8.07, נאמר כי החברה הלאומית לדרכים הינה אחראית לכביש 6531 רק בחלקה (המקטע מכביש 4 ועד אזור צומת בית חנניה) וכי המקטע האחר הכולל הכניסה לכפר והקטע המחבר אינם בסמכותה.

רצ"ב העתק מהמכתב ששוגר מלשכת סגן ראש הממשלה, שר התחבורה והבטיחות בדרכים, בתאריך 13.8.2007, מסומן באות ג'.

18. יוצא, אפוא, כי בהתווסף למחדל של אי חיבור הכפר לכביש מס' 2 על כל המשתמע מכך, האלטרנטיבה היחידה הקיימת היום אינה ראויה בלשון המעטה. מצב זה יש בו פגיעה קשה בזכויותיהם של תושבי ג'סר אלזרקא, אזרחי המדינה, לבטיחות, לאיכות חיים נאותה, לחופש תנועה ונגישות הולמת ולפיתוח. זאת בנוסף להפלייתם לרעה והפרת עקרון השוויון.

19. אל מול הגישה האומללה הקיימת היום אל הכפר והמתבטאת בצורתו של כביש 6531, קיימת האופציה האפשרית, היעילה והטובה ביותר והיא חיבורו של הכפר אל כביש 2. נתחיל מכך, מבין כל היישובים הממוקמים סמוך לכביש 2, הכפר ג'סר אלזרקא הוא היישוב היחידי שאינו מחובר באמצעות מחלף לכביש מס' 2!.

20. רוב היישובים הסמוכים שנתוניהם זהים לכפר מבחינת גודל אוכלוסייה ומבחינת המרחק הגיאוגרפי מכביש 2 מחוברים אליו באופן ישיר באמצעות מחלפים. כך לדוגמה היישוב קיסריה, הממוקם דרומית לג'יסר אלזרקא שמחובר לדרך מס' 2 דרך מחלף קיסריה, וזאת למרות שגודל אוכלוסייתו הינה קטנה ומונה רק 4,431 נפשות בהשוואה עם ג'יסר אלזרקא שאוכלוסייתה מונה 11,409 נפשות. גם היישוב זיכרון יעקב הממוקם צפון-מערב לג'יסר אלזרקא ומזרחית לדרך מס' 2, גם הוא מחובר לדרך מס' 2. יישובים אחרים שממוקמים סמוך לכביש מס' 2 ואשר אינם מחוברים אליו הם כן נמצאים בעיצומן של הכנות לביצוע חיבור כזה, כדוגמת היישוב אור עקיבא שבימים אלה שוקדים על ביצוע מחלף שיחבר אותה אל כביש מס' 2 שמטרתו יצירת גישה "קצרה", מהירה ובטוחה" לכביש מס' 2. המועד המתוכנן לסיומו של פרויקט זה הוא יוני 2008.

21. מצב זה לפיו כל היישובים הסמוכים לכביש 2 מחוברים ו/או בשלבי חיבור אליו באמצעות מחלפים חוץ מהכפר גסר אלזרקא הינו מצב מפלה. בנוסף, ההחלטה שלא להתחיל בהכנת תוכנית מפורטת למחלף כזה על ידי המשיבה לוקה בחוסר סבירות קיצונית לאור תוצאותיה המפלולות לרעה את הכפר ג'יסר אלזרקא ואת תושביו בהשוואה עם היישובים ובני היישובים הסמוכים.

22. כפי שיפורט בהמשך העתירה, וכאמור לעיל, מצב זה פוגע בראש ובראשונה בזכותם של תושבי ג'יסר אלזרקא לשוויון, לצדק מרחבי, לזכות להתפתח, לזכות לנגישות ולנגישות הולמת, זאת בנוסף למספר פגיעות בזכויות יסוד אחרות כגון הזכות להתפרנס, הזכות לחופש תנועה והזכות לחיים ולשלמות גופנית.

23. יודגש, אי חיבורו של הכפר לכביש 2 מסרבל, ואף מנתק, הגישה עם העולם החיצוני שפרנסתם של בני היישוב תלויה בו. הרי אין חולקין על העובדה כי חיבור הכפר לכביש 2 ישפר את נגישותם של בני הכפר אל הערים הסמוכות דבר שעשוי להביא יתרונות כגון יצירת מקומות תעסוקה פוטנציאליים. בנוסף, חיבור זה עשוי לעודד את התושבים לצאת מחוץ לגבולות היישוב, ובמיוחד הנשים מביניהם.

24. העותרים מתקשים להבין, ובצדק, מדוע היעד של "חיבור הפריפריה למרכז ושיפור הנגישות למוקדי התעסוקה" שבבסיס מטרותיה של המשיבה כפי שהוגדר על ידה אינו מתקיים בנסיבות עסקינן לגבי הכפר ג'יסר אלזרקא!.

25. המצב האבסורדי שקיים היום מתבטא בין השאר גם במסע הארוך והמעייף שכל אחד מתושבי ג'יסר אלזרקא עובר כל יום, בכניסה או ביציאה ליישוב, למטרותיו השונות, כאשר הוא חייב לכנס לכביש מס' 4, להתעכב בעומסי התנועה שבמהלך הנסיעה בכבישים, ולהסתכן במהלך הנסיעה בכביש 6531 כדי להגיע ליישוב ו/או לצאת ממנו. נסיעה מיותרת זו כרוכה בסכנה, אי נוחות ובהפסדים כלכליים כאחד. בצורה זו היא

פוגעת בזכותם של תשובי הכפר לחופש תנועה ומפלה אותם לרעה. אין צורך להכביר במלים כי במעשיה ו/או במחדליה של המשיבה לחבר את הכפר לכביש מס' 2 היא סותרת את אחד מהיעדים שהגדירה לעצמה שמטרתו "צמצום תאונות הדרכים והגברת הבטיחות בכבישים".

26. זאת ועוד, לחיבור הכפר לכביש מס' 2 השלכה רבה על חייהם היומיומיים של תושביו וזאת לאור תנאי מחייתם בכפר העני ודל האמצעים שלרוב נעדרים בו אפשרויות תעסוקה, לימוד וכלל השירותים הנ"ל. חיבור כזה, שמשמעותו הנגשה יעילה של הכפר למרכזי שירותים ותעסוקה בסביבה, יכול להשפיע לטובה על רמת ואיכות החיים בכפר, על התפתחותם ופיתוח הכפר מבחינה חברתית וכלכלית. מאידך גיסא, אי חיבורו של הכפר לכביש מס' 2 מאריך ומקשה את הנסיעה היומיומית אליו וממנו, למוקדי תעסוקה, לשירותים ומשאבים חיוניים, כמו בתי חולים, מוסדות חינוך ומוסדות מדינה שונים ולמרכזים מטרופולינים בכלל. דבר זה משפיע באופן שלילי על פיתוחו של הכפר ותושביו מבחינה כלכלית-חברתית.

27. כאמור, חיבור היישוב לכביש מס' 2, הינו דבר נחוץ וחיוני לא רק בשל כך שכביש מס' 2 הינה הדרך האופטימאלית לכניסה וליציאה מן הכפר, אלא גם בהיותו אמצעי שיכול לתרום לפיתוחו הכלכלי-חברתי. הקמתו של מחלף המחבר בין כביש מס' 2 לכפר, הינו גורם המעודד את עוברי הדרך הרבים להיכנס לכפר דבר שעשוי להביא להתפתחות של חיי המסחר והתיירות.

28. העובדה כי הכפר ג'סר אלזרקא שוכן על רצועת חוף ארוכה וקירבתו למסלולי טיולים רבים יכולה להקנות לו תוספת משמעותית של הכנסה מתיירות, בנוסף ליצירת מקומות תעסוקה לתושביו, במיוחד הנשים שאין ביכולתן לעבוד רחוק מחוץ ליישוב. דבר זה ללא ספק עשוי לתרום לפיתוחו הכלכלי. למרבה הצער, פוטנציאל זה רחוק מלהיות ממומש, והכפר ידוע שהינו אחד מהיישובים העניים בישראל.

29. כאן המקום לציין כי עניין פיתוח ענף התיירות בכפר אינו דמיוני או מנותק מהמציאות משום שכבר הוכנו שתי תוכניות מתאר שמטרתם פיתוח תיירותי לכפר אשר ממתינים לאישור הגורמים המוסמכים והרלבנטיים. תוכנית מתאר אחת ש/782 - חוף ג'סר אל זרקא נועדה לפתח שטח המיועד לתיירות, כפר נופש, מתקני ספורט וספורט ימי ומעגנות לדיג. כאשר תוכנית מתאר אחרת ש/782 א - גן לאומי - חוף ג'סר א - זרקא, כוללת גם הסדרת כפר הדייגים, שורתי חוף ורחצה וטיילת.

30. מטרתן של שתי התוכניות הללו להביא תנופה בענף התיירות בכפר שיכולה לתרום לפיתוחו הכלכלי והחברתי. פיתוח כלכלי זה יכול להתקיים על ידי אישור התוכניות הנ"ל

וביצוען, ועל ידי יצירת נגישות תחבורתית קלה והולמת ובטחוח, נגישות אשר תעודד ותקל על תיירים להגיע לאותן מקומות תיירותיים בתוך הכפר.

31. יוצא, אפוא, כי כל איחור בסלילת מחלף שיחבר את היישוב לכביש מס' 2 מהווה קיפוח בזכותו של הכפר להתפתח מהבחינה כלכלית-חברתית. העותרים יטענו כי התפתחותו של הכפר כרוכה באופן הדוק בחיבורו לכביש מס' 2 שמהווה דרך ישירה וקצרה יחסית לערים מרכזיות ולמרכזים מטרופוליניים. עוד יוסיפו העותרים ויטענו כי עצם העובדה שהכפר ג'סר אלזרקא הינו מקום נופש סהרורי שטמון בו פוטנציאל אדיר, לאור מיקומו על החוף ובהתחשב בכך שהוא מכיל אתרים תיירותיים ומסלולי טיולים, אף היא תומכת ללא סייג בחיבורו של הכפר לכביש מס' 2 כדי לעודד ולהקל את הגעתם של התיירים ונופשים.

ב. הקמת מחלף-היבטים תכנוניים:

32. ללא ליאות המועצה המקומית ניסתה יותר מפעם אחת בעבר וממשיכה לנסות בעתיד להביא לשינויו של מצב זה. ברם, ניסיונותיה הללו של המועצה רובם ככולם העלו חרס. שום דבר לא השתנה במציאות חרף זאת שנושא התכנון והקמת מחלף עבור הכפר ג'סר אלזרקא, המחבר בינו לכביש מס' 2, נידון בוועדות תכנון שונות, שכולן הדגישו והסכימו על הצורך ואפשרות הקמתו של מחלף זה.

33. כך בתאריכים 29.11.1994 ו- 31.1.1995, דנה וועדת המשנה להתנגדויות של המועצה הארצית בנושא זה, בהקשר של תוכנית מחלף אור עקיבא חפאג/ד/1161 חכ/ 306. הוועדה אז, החליטה לאמץ פתרון תכנוני למחלפים בג'סר אלזרקא ואור עקיבא המספק אופציה של "חצאי מחלפים ודרך שירות ביניהן, או לחילופין, מחליפי שירות קומפקטיים...", והמליצה לוועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז חיפה, "**לקבוע בתכנית מפורטת שלבים בביצוע שיקדמו את הפתרון לאור עקיבא ולג'סר א-זרקא באחת**". עוד הובהר בהחלטה כי הוועדה מקבלת את עמדת מע"צ ולפיה חיבור היישוב אל כביש 2 הינו אפשרי בין אם באמצעות דרך שירות למחלף אור עקיבא, ובין אם באמצעות מחלף עצמאי שכן הדבר תואם שינוי 26 בתמ"א 3.

34. מאוחר יותר, הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז חיפה דנה בתאריך 7.12.04 בהתנגדויות שהוגשו לתוכנית חפאג/ד/1161 חכ/ 306 מחלף אור עקיבא, מביניהם ההתנגדות שהוגשה על ידי המועצה המקומית ג'סר אלזרקא. הועדה, מצאה כי החלופה של הקמת מחלף עצמאי, שאושרה מבחינת תכנונית על ידי מע"צ, על פני האופציות האחרות המוזכרות הנ"ל ובאותה ישיבה החליטה לאשר את תוכנית מחלף אור עקיבא בתנאי של "**התחייבות מע"צ להכנת תכנית מפורטת למחלף כניסה לג'סר אלזרקא**...". מצ"ב העתק מפרוטוקול החלטות של ישיבה מס' 2004015 של ועדת המשנה להתנגדויות שהתקיימה בתאריך 7.12.2004, מסומן באות ד'.

35. לציין כי ההחלטה הנ"ל התוותה את הדרך לביצוע ההתחייבות בהתאם לאמור בסעיף (א) לאמור בפרוטוקול הישיבה הנ"ל ולפיה עמדת מע"צ הייתה שניתן לבצע מחלף המחבר בין ג'סר אלזרקא לבין כביש מס' 2 "בין אם בחיבור באמצעות דרך שירות למחלף אור עקיבא ובין אם כמחלף עצמאי" התואם לתוכנית מתאר ארצית, תמ"א 3 שיוני מס' 26.

36. על אף ההתנאה הנ"ל בין אישור מחלף אור עקיבא לבין הכנת תכנית למחלף המחבר ג'סר אלזרקא לכביש מס' 2, בשנה שעברה מע"צ התחילה לעבוד על יישומו של מחלף אור עקיבא, חרף זאת שעד עכשיו אין בנמצא תכנון למחלף ג'סר אלזרקא.

37. בעקבות ההחלטה הנ"ל, המועצה המקומית של הכפר פעלה אל מול הגורמים המוסמכים על מנת לזרז את ביצועה. ניסיונות הללו של המועצה כאמור לא הועילו שכן תכנית מפורטת לא הוכנה וביצוע מחלף אור עקיבא התקדם והיום הוא קרוב מאוד לסיום, בהתעלם מהזיקה הברורה שנוצרה בהחלטה הנ"ל.

38. במכתבו מיום 18.7.2006 ואשר מהווה סיכום לסיור שנעשה ביישוב, הודיע מר עמר חמד, ממונה על פרויקטים במגזרים אצל המשיבה, כי בתכנית החומש לשנים 2006-2010 מתוכנן מחלף כניסה לאור עקיבא מכביש מס' 2, אך לא מתוכנן מחלף כניסה לג'סר-אלזרקא שלפי הדברים קיים לגביו מחלף מכביש מס' 4.
רצ"ב העתק מהמכתב מיום 18.7.2006, מסומן באות ה'.

39. בתגובה למכתבו הנ"ל של מר חמד עמר המועצה המקומית של היישוב שיגרה באמצעות ב"כ עו"ד אלברק יוסף ביום 15.8.2006 מכתב תשובה ובו הבהירה כי תשובתו כפי שנוסחה במכתב הנ"ל מיום 18.7.06 אינה מספקת מענה לדרישותיו של הכפר והתבקשה ישיבה דחופה לדיון בנושא הקמת מחלף המחבר הכפר אל כביש מס' 2. ביום 16.8.2006 התקבלה תשובתו של מר חמד עמר ולפיה הנושא הועבר הגורמים המוסמכים בחברה, וכי עם קבלתם של ממצאים תהיה הודעה בהתאם.
רצ"ב העתק מהמכתב מיום 15.8.2006 ומיום 16.8.2006, מסומנים באותיות ו' ו- ז'.

40. בנוסף לפנייתו הנ"ל, ומשתשבותה של המשיבה איחורה לבוא, המועצה המקומית של יישוב ג'סר-אלזרקא פנתה ביום 4.9.2006 פעם נוספת אל הגורמים המוסמכים על ביצוע החלטת ועדת המשנה להתנגדויות של הועדה המחוזית לתכנון ובניה של מחוז חיפה, באמצעות עדאלה-המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל. במכתב זה עדאלה ביקשה מאת החברה הלאומית לדרכים- מע"צ לדעת באם הוכנה תכנית למחלף ג'סר אלזרקא וביקשה לקבל פרטים על התוכנית באם ישנה.
רצ"ב העתק המכתב מיום 4.9.2006, מסומן באות ח'.

41. ביום 6.9.2006 אישרה מע"צ את קבלת פניית עדאלה הנ"ל והודיעה כי הנושא הועבר לבדיקת הגורמים המוסמכים לבדיקה. ביום 4.10.2006 התקבלה תגובתה של מע"צ ולפיה נאמר כי "ביצוע מחלף אור עקיבא אינו מותנה בתכנון מחלף ג'סר אלזרקא אלא מע"צ נתנה התחייבות להכנת תכנית מפורטת למחלף". וכי על סמך זאת בימים אלו החברה הגישה בקשה להכריז על הפרויקט כפרויקט תשתית לאומית, וכי עם אישור הבקשה על ידי השרים הרלבנטיים, יחל ביצוע הכנות למחלף ג'סר אלזרקא.
רצ"ב העתק המכתב מיום 4.10.2006, מסומן באות ט'.

42. באותו היום השיבה עדאלה למכתב מע"צ הנ"ל והבהירה כי החלטת ועדת המשנה להתנגדויות מיום 7.12.04 התנתה בצורה מפורשת את אישור מחלף אור עקיבא בהתחייבות מע"צ להכנת תכנית מפורטת למחלף המחבר את הכפר ג'סר אלזרקא אל כביש מס' 2. בנוסף, התבקש מידע ועדכון אודות התקדמות הליך ההכרזה על הפרויקט כפרויקט תשתית לאומית. ביום 1.11.2006 התקבל מכתבה של מנהלת מחלקת תכנון סטטוטורי של מע"צ ולפיו נאמר כי עדכונים אודות התקדמות הליך אישור הפרויקט והמצב הסטטוטורי של התכנית ניתן לקבל באמצעות הפרסומים המחויבים על פי החוק.
רצ"ב העתק מהמכתב מיום 4.10.2006 ומכתב התשובה מיום 1.11.2006, מסומנים באותיות באות י' ו- י"א'.

43. בהתאם למכתבה של גב' איתי קלימי יועצת שר התחבורה והבטיחות בדרכים מיום 13.8.07 התוכנית להכרזה על פרויקט הקמת מחלף ג'סר אלזרקא כפרויקט תשתית לאומית אושרה בינואר 2007, ואולם ולאור אילוצים תקציביים של החברה הלאומית לדרכים בות"ל(הועדה לתשתיות לאומיות) המופקדת על קידום הפרויקט, התכנית אינה נכללת בתוכנית הביצוע של החברה לחומש הקרוב (המכתב מסומן באות ג').

44. ביום 30.12.2007, התקיימה פגישה במשרדי מנכ"ל המועצה הלאומית לדרכים, בנוכחות גב' מיכל יוכלמן ראש יחידת רשויות תיאום ובקרה ומר איגור ויגנפלד מאגף הנדסה וסביבה מצד אחד מצד העותרת השתתפו ראש המועצה המקומית ג'סר אלזרקא, מוראד עמאש, מהנדס המועצה המקומית מר יעקוב גורבאן, ד"ר ישראל גודוביץ המלווה של המועצה, מתכנן התחבורה אינג' שמואל דקר ומר עידו שלם מפרויקט גשר לעתיד וחגית נעלי יוסף מעמותת סיכוי.

45. בישיבה הנ"ל נידונו מספר נושאים וביניהם חיבור הכפר ג'סר אלזרקא אל כביש מס' 2. בישיבה זו הוצג בפני נציגי המשיבה מס' 1 תכנון ראשוני להקמת מחלף על ידי מר אינג' שמואל דקר במימונה של העותרת. בהתאם לפרוטוקול הישיבה, סוכם כי גב' מיכל יוכלמן תבחן מתן אישור עקרוני לביצוע מחלף כזה וכי בלאחר קבלת אישור כזה יגובש אופן קידום הנושא. לוח הזמנים שנבע למתן עדכון הוא ינואר 2008.
רצ"ב העתק פרוטוקול הישיבה מיום 30.12.2007, מסומנת באות י"ב'.

46. ביום 19.3.08, ומאחר ולא התקבל עדכון כלשהו כפי שהוסכם בפגישה הנ"ל, שיגרה העותרת מכתב אל גב' מיכל יוכלמן לבירור התקדמות מתן אישור עקרוני לביצוע המחלף.

רצ"ב העתק מהמכתב מיום 19.3.08, מסומן באות י"ג'.

47. תשובתה של הגב' מיכל יוכלמן התקבלה במכתב מיום 7.4.08. בהתאם לאמור במכתב זה המשיבה מס' 1 סבורה כי קידום סטטוטורי לביצוע מחלף לחיבור ג'סר אלזרקא הינו מיותר בנסיבות העניין שכן הועדה לתשתיות לאומיות(ות"ל) עובדת על קידום פרויקט זה. יחד עם זאת לא צוין בתגובה כל לוח זמנים צפוי לתכנון וביצוע הפרויקט ולא קיימת בו כל התחייבות בנושא. לא זו אף זו, מהמכתב הנ"ל משתמע שוב כי הנושא נזרק שוב מגורם זה לגורם אחר ללא כל תוכנית עבודה ברורה לעניין זה.

רצ"ב העתק מהמכתב מיום 7.4.08, מסומן באות ט"ו'.

48. יוצא, אפוא, כי בתגובה לפניוניהם ודרישתם של המועצה המקומית ושל גורמים אחרים, לחברה הלאומית לדרכים בישראל (להלן: החברה או מע"צ), ליישם את התחייבותם כלפי הועדה המחוזית בהקשר של מחלף ג'סר אלזרקא, התקבלו תשובות שונות, ולפעמים גם סותרות, כאשר התוצאות בשטח נותרו כפי שהם, התוכנית למחלף ג'סר אלזרקא טרם הוכנה ומחלף אור עקיבא על סף סיום!!!

49. למעשה, המשיבה ואשר לקחה על עצמה התחייבות מפורשת הן בפני העותרת והן בפני המשיבה מס' 2 להכנת תוכנית מפורטת למחלף ג'סר אלזרקא כתנאי לאישור מחלף אור עקיבא מנסה להתחמק מביצוע התחייבותה על ידי העברת הנושא אל גורם באמצעות ההכרזה על הפרויקט כפרויקט תשתית לאומית. ברם, ההכרזה זו אינה מקדמת את הכפר ג'סר אלזרקא לעבר מבוקשו לחברו אל כביש מס' 2, לפחות לא בטווח הקרוב והנראה לעין, כפי שעולה מהתוכניות העתידיות של הועדה לתשתיות לאומיות(ות"ל) אשר אינן כוללות ביצוע מחלף כזה(ראה המכתב הנ"ל מיום 13.8.2007 של גב' איתי קלימי, יועצת שר התחבורה והבטיחות בדרכים).

50. משמעות הדברים היא שהקיפוח המרחבי באי חיבורו של הכפר אל כביש מס' 2 ממנו ימשיך להתקיים עוד מספר שנים טובות וזאת במקרה הטוב ביותר. הפער והאפליה הקיימים, בין ג'סר אלזרקא לבין היישובים היהודים הסמוכים אליו, בתחום הפיתוח המרחבי והתכנוני בפרט ובשאר התחומים בכלל, נותר ויישאר בעינו. מצב זה ימשיך להשפיע לרעה על אפשרות פיתוחו של הכפר וירחיב עוד יותר את הפערים החברתיים, הכלכליים והמרחביים בינו לבין היישובים היהודים בסביבה. דברים הללו נכונים שבעתיים נוכח המציאות הקיימת היום באשר לדרכי הגישה אל הכפר ולאור מצבו הכללי מבחינה כלכלית-חברתית. העותרים חוזרים ומציינים כי מדיניותה של המשיבה באשר לכפר ג'סר אלזרקא אינה מובנת כלל וכלל נוכח ייעודיה ולאור התוכניות האסטרטגיות

שהיא מנהיגה שבנויים בין היתר על עקרונות מנחים כגון "פיתוח ושדרוג מערכת דרכים באוריינטציה לתכנון ארצי ומטרופוליני" ו- "מתן עדיפות לכבישי האורך, המהווים את מערכת הדרכים הראשיות" שמטרתם שיפור הגישה למרכזים המטרופולינים ולמרכזי תעסוקה.

הטיעון המשפטי

שוויון ואיסור ההפליה:

51. תחילה נבקש לציין כי עצם חיבורו של הכפר לכביש מס' 4 אינו רלבנטית לבחינת שאלת הצורך בדבר קיום חיבור לכביש מס' 2, ועת שמבקשים להשוות מצבו של הכפר עם שאר היישובים הסמוכים. הרי מלבד ג'סר אלזרקא, כל היישובים הללו אף הם מחוברים לכביש מס' 4.

52. מדיניות זו של מע"צ לחבר רק את היישובים היהודים הסמוכים לכביש מס' 2 ואשר לגבם ולגבי הכפר מתקיימת זהות בנתונים הרלבנטיים כגון גודל האוכלוסייה והסמיכות לכביש מס' 2, הינה מדיניות המפרה באופן בוטה את עקרון השוויון בכך שהיא נגועה באפליה פסולה. ראוי לציין כי אפליה עלולה להתקיים גם בהיעדרה של כוונה או מטרה להפלות. הוכחת קיומה של אפליה נעה באמצעות מבחן התוצאה. בהקשר הזה נקבע כי:

"אכן, הפליה אסורה עשויה להתקיים גם בהעדר כוונה או מניע של אפליה מצד יוצרי הנורמה המפלה. לעניין ההפליה די בתוצאה המפלה. כאשר מימוש הנורמה שיצרה הרשות- שיכול והתגבשה ללא כוונת הפליה- גורר תוצאה שהיא בלתי שוויונית ומפלה, עשויה הנורמה להיפסל בשל ההפליה שדבקה בה. הפליה אינה נקבעת אך על-פי מחשבתו וכוונתו של יוצרי הנורמה המפלה." (בג"ץ 11163/03 וועדת המעכב העליונה לענייני ערבים ואח' נ' ראש ממשלת ישראל תק-על 2006 (1) 2562, ראה גם בג"ץ 721/94 אל על נתיבי אויר לישראל נ' דנילוביץ, פ"ד מח(5) 749, 764).

53. החובה המוטלת על המדינה לנהוג בשוויון בכל אזרחיה הינה רחבת היקף, והיא משתרעת לכל התחומים, במיוחד בכל מה שקשור להקצאתם של משאבים העומדים לרשותה. חובתה של הרשות הרשות לנהוג בשוויוניות בכל תחומי פעילותה מקבלת משנה חשיבות ותוקף עת שמדובר באוכלוסייה הערבית במדינה:

“עקרון השוויון חולש על כל תחומי הפעילות של השלטון. יחד עם זאת, חשיבות מיוחדת נודעת לו בכל הקשור לחובת השלטון לנהוג בשוויון בין אזרחיה היהודים של המדינה ואזרחיה שאינם יהודים. חובה זו – של שוויון בין כלל אזרחיה של מדינת ישראל – ערבים ויהודים כאחד – מהווה יסוד מיסודותיה של היות מדינת ישראל מדינה יהודית ודמוקרטית” (בג”ץ 11163/03 וועדת המעכב העליונה לענייני ערבים ואח’ נ’ ראש ממשלת ישראל תק-על 2006 (1) 2562), ראה גם בג”ץ 1113/99 עדאלה- המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ’ השר לענייני דתות, פ”ד נד (2) 160, 170).

54. עצם העובדה שכל היישובים הסמוכים מחוברים לכביש מס’ 2 או בשלבי חיבור אחרונים, חוץ מהכפר ג’סר אלזרקא, אין הדעת יכולה לסבול! מלבד השתייכותם הקבוצתית, העותרים אינם יכולים לדמיין להם מהו המניע מאחורי המחל המתמשך באי חיבור לכביש מס’ 2. הרי אין כל שונות רלוונטית המצדיקה את האבחנה בין הכפר לבין היישובים האחרים הסמוכים אליו ואשר הינם מחוברים מזה כבר לכביש מס’ 2. בעניין ליפשיץ התייחס בית המשפט להבדל בין הפליה פסולה לבין הבחנה מותרת באומרו :

“ההבדל בין הפליה פסולה לבין הבחנה מותרת נעוץ כידוע בשאלת קיומה של שונות רלוונטית בין הקבוצות שלהן העניקה הרשות יחס שונה. “הכלל הוא, כי שונות רלוונטית עשויה להצדיק הבחנה...”, ואילו “מקום בו אין מתקיימת שונות רלוונטית, החלת דין שונה על בני-אדם שצורכיהם שווים, מהווה הפליה פסולה...” (בג”ץ 205/94 נוף נ’ משרד הביטחון (להלן – פרשת נוף [1]), בעמ’ 460. כן ראו: ד”נ 10/69 בורנובסקי נ’ הרבנים הראשיים לישראל [2], בעמ’ 35 ובג”ץ 4541/94 מילר נ’ שר הביטחון (להלן – פרשת מילר [3]), בעמ’ 109). את שאלת קיומה של שונות רלוונטית “...יש לבחון, בכל מקרה נתון, בשים לב למטרה הפרטיקולרית שלשם השגתה מיושמת ההבחנה. לאמור: הזיקה הנדרשת בין התכונות המיוחדות המצויות באחד ואינן מצויות בזולתו, לבין המטרה שלשם השגתה מותר להעדיף את הראשון על פני האחר, חייבת להיות ישירה וקונקרטית...” (פרשת מילר הנ”ל [3], בעמ’ 110). (בג”ץ 6758/01 ליפשיץ נגד שר הביטחון פד”י נט(5) 258, 269).

55. בקשתם של העותרים לנהוג בהם במידה שוויונית בהשוואה עם שכניהם היהודים הינה מוצדקת ביותר בהעדר שונות רלבנטית בין הכפר ג’סר אלזרקא לבין היישובים האחרים הנמצאים סמוך לכביש מס’ 2 והמצדיקה יחס שונה כדוגמת זה אליו הם זוכים היום.

56. יתירה מזו, השונות בין הכפר ג'סר אלזרקא בהשוואה עם היישובים היהודיים הסמוכים, כגון המצב כלכלי חברתי הירוד וגודל הכפר, דווקא מצדיקה העדפתו והעדפת תושביו על פני שאר היישובים. הרי אם חיבור הכפר לכביש מס' 2 הינו חלק מתכניות פיתוח שמטרתן שיפור הנגישות של התושבים, בניסיון להביא לפיתוח כלכלי-חברתי, אין רואי יותר מהכפר ליהנות מצעד כזה! אין צורך להכביר במלים על הצורך בפיתוח של הכפר, יחד עם זאת נזכיר בקצרה את הנתונים להלן:

57. הכפר ג'סר אלזרקא הוא היישוב הערבי היחיד השוכן לחוף ים- הים התיכון. גודל אוכלוסיית היישוב מגיעה ל כ- 11,400 נפש (נכון לשנת 2006),¹ ולפי סקר היתכנות שנערך עלי ידי טובי אלפנדרי עבור משרד הפנים, צפוי שהאוכלוסייה תגיע בשנת 2020 ל כ- 17.8 אלף נפשות.² גבולות הכפר הן כדלקמן: ים התיכון - ממערב, קיסריה - מדרום, קיבוץ מעגן-מיכאל - מצפון, וכביש מס' 2 – ממזרח.

58. הכפר ג'סר אלזרקא משתייך לאשכול החברתי-כלכלי מס' 2.³ השכר הממוצע של מועסקי הכפר הגיע בשנת 2005 לממוצע של 3,005 ₪ בלבד, שהוא נמוך יחסית לממוצע סך הכול מועסקים בישראל שהגיע באותה שנה לסך של 7,324 ₪.⁴ אחוז השכירים המשתכרים עד שכר המינימום בכפר הוא גבוה יחסית - 58.8%, בהשוואה עם הממוצע הארצי העומד על 41.9%, ובוודאי הינו גבוה יחסית ליישובי הסביבה: כך לדוגמא בקיסריה אחוז זה מגיע רק ל- 30%, בבנימינה הוא מגיע ל- 32.8%, בזיכרון יעקב – 33.6%, ואילו בעתלית – 42.1%.⁵ המצב חברתי-כלכלי קשה ממנו סובלים תושבי הכפר משפיע לרעה גם על תחומי חייהם השונים של התושבים, לרבות ובעיקר, על רמת הלימודים.

59. הכפר סובל ממחסור בשטחים עכשוויים ועתידיים למגורים ולשירותי ציבור שונים. התוצאה מכך היא צפיפות יתר של מגורים. מבחינה סטטיסטית, הצפיפות בכפר היא מהגבוהים במדינה, יחסית ליישובים יהודיים וגם ערבים, והיא מגיעה ל- 7,130.6 נפש לקמ"ר. אחוז צפיפות זה קרוב לממוצע הצפיפות בתל-אביב (7,420.8 נפש לקמ"ר) והוא גבוה מאחוזי הצפיפות ביישובים אחרים בסביבה, כמו אור עקיבא (3,364.7 נפש לקמ"ר) וזיכרון יעקב (532.7 נפש לקמ"ר).⁶ למעשה, ממוצע הצפיפות בכפר הינו גבוהה מזה שנקבע בתוכנית מתאר מחוזית – מחוז חיפה תמ"מ 6 (6,500).⁷

¹ השנתון סטטיסטי לישראל 2007 - מספר 58, לוח מס' 2.15

² ג'סר א-זרקא, סיכום סקר ייתכנות, טובי אלפנדרי, נובמבר 2005.

³ האשכול החברתי-הכלכלי בישראל מדורג מ- 1 עד 10, כאשר 1 הוא הנמוך ביותר ו-10 הוא הגבוה ביותר.

⁴ ז'ק בנדלק, (2007), ממוצעי שכר והכנסה לפי יישוב ולפי משתנים כלכליים שונים 2004-2005, המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון, ירושלים

⁵ ז'ק בנדלק, (2007), ממוצעי שכר והכנסה לפי יישוב ולפי משתנים כלכליים שונים 2004-2005, המוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון, ירושלים

⁶ השנתון סטטיסטי לישראל 2007 - מספר 58, לוח מס' 2.15

⁷ סיכום ישיבה מיום 3.4.2006, משרד הפנים – מינהל התכנון, אגף תכניות מתאר מקומיות ומפורטות (מצורף)

60. האפליה ואי הצדק המרחבי והחברתי מהם סובל הכפר מאז קום המדינה גורמות לכך שהיישוב סובל וממשיך לסבול, ממחסור בשטחים המיועדים למגורים ולשירותי ציבור שונים, מתשתית לא הולמת, מאיכות חיים ירודה, ומאי פיתוח נאות והולם. נכון להיום, שטח השיפוט של הכפר מגיע ל- 1,570 דונם, כאשר חלק רב ממנו מיועד לשימושיים אזוריים ולא מקומיים.

61. הנתונים הנ"ל קשים ביותר והם מעמידים אותנו בפני אבסורד גדול, וזאת משום שהכפר ג'סר אלזרקא הינו בעל פוטנציאל תיירותי אדיר. הרי בנוסף למיקומו הצמוד לחוף הים, הכפר כולל אתרי תיירות כגון אמת מים מהתקופה הרומית ותעלה היוצאת ממנה לעבר נחל תנינים. בנוסף, קיימת מחצבה רומית-ביזנטית ששימשה לבניית קיסריה וסכר רומי שחוצץ בין היישוב לבין קיבוץ מעגן מיכאל. ברם, פוטנציאל זה אינו ממומש כלל וכלל, והיישוב שאמור להיות פורח ומשגשג, סובל מעוני ואבטלה מהגבוהים שבמדינה.

62. האפליה ממנה סובל הכפר בהשוואה עם היישובים הסמוכים, וכפי שאפשר להתרשם מהנתונים המוזכרים, הינה ממוסדת וכוללנית ונוגעת להיבטים שונים בחיי הכפר ובחיי התושבים. בין היתר ולרבות אפליה זו נוגעת גם למערכת הדרכים ודרכי הגישה אל הכפר. המסקנה המתבקשת היא שיש להפסיק את מדיניות האפליה כנגד הכפר ולנקוט צעדים מיידים בניסיון להביא לפיתוחו.

63. חיבורו של הכפר ג'סר אלזרקא לכביש מס' 2 חשוב ביותר הואיל ומכביש זה אפשר להתחבר באופן מהיר ויעיל למוקדים מרכזיים במדינה גם בכיוון צפון וגם בכיוון המרכז והדרום. מוקדים אלה חיוניים מבחינתם של תושבי ג'סר אלזרקא בכך שהם מספקים ומאפשרים קבלת שירותים אלמנטאריים כגון שירותים רפואיים ותברואתיים, שירותים חברתיים, שירותים דחופים כשירותי חילוץ או כבאות. בנוסף הם מהווים מרכזי תעסוקה ולמידה.

64. שיפור הנגישות התעבורתית של תושבי הכפר בפרט ושל כל מי שחפץ לבקר בו בכלל, והקטנת פערי הנגישות בינו לבין ערים ומרכזים מטרופוליניים הם אינטרסים שהוכרו על ידי בית המשפט כחשובים בהיותם בעלי השפעה ישירה על הכלכלה, אפשרויות התעסוקה ועל איכות החיים של הפרט בכלל (בג"צ 1135 / 04 אדם וטבע ודין-אגודה ישראלית להגנת הסביבה ואח' נ. "הצוות המלווה לענין תמא 31\א18 ואח', תק-על 2005(1), 838.

65. המשך הפליית הכפר ואי חיבורו באמצעות מחלף לכביש מס' 2 פוגעת קשות בזכות להתפתח. זכות זו אפשר לגזור אותה גם מזכויות יסוד אחרות כגון הזכות לכבוד והזכות לשוויון ואיסור אפליה, שנחשבות לזכויות חוקתיות, ואפשר גם לראות בה זכות עצמאית העומדת בפני עצמה.

66. הזכות עצמאית, הזכות להתפתח הוכרה במשפט הבינלאומי באמצעות ההכרזה בדבר הזכות להתפתח שקובעת בסעיף 1:

The right to development is an inalienable human right by virtue of which every human person and all peoples are entitled to participate in, contribute to, and enjoy economic, social, cultural and political development, in which all human rights and fundamental freedoms can be fully realized.

67. ההכרזה מטילה חובה על המדינה לקדם זכות זו. בין היתר היא מחייבת את המדינות בנקיטת צעדים קבוצתיים או אינדיווידואליים על מנת לגבש מדיניות שתפקידה לסייע ולהקל על מימושה. בהקשר הזה סעיף 4 להכרזה קובע:

States have the duty to take steps, individually and collectively, to formulate international development policies with a view to facilitating the full realization of the right to development

68. על פי ההכרזה, יוצא גם כי המדינה חייבת לפעול ולאלתר כדי למגר את ההפליה הנהוגה במשך השנים לרעת העותרים בכל מה שקשור לזכותם להתפתח. כפי שהובהר לעיל, המשיבות ולמשך שנים נהגו להעדיף את היישובים הסמוכים על פני העותרים על רקע השתייכותם הלאומית. הרי אי אפשר להסביר את העובדה כי מלבד ג'סר אלזרקא כל היישובים הסמוכים אליו כבר זכו להתחבר לכביש מס' 2 באמצעות מחלפים או שהם בשלבים הסופיים להתחברות כזו. מדיניות מפלה זו עומדת בניגוד מוחלט להכרזה הנ"ל שקובעת במסגרת סעיף 5:

States shall take resolute steps to eliminate the massive and flagrant violations of the human rights of peoples and human beings affected by situations such as those resulting from apartheid, all forms of racism and racial discrimination, colonialism, foreign domination and occupation, aggression, foreign interference and threats against national sovereignty, national unity and territorial

integrity, threats of war and refusal to recognize the fundamental right of peoples to self-determination.

69. מההכרזה הנ"ל אפשר לגזור גם חובה פוזיטיבית המוטלת על המדינה לממש את זכותם של העותרים להתפתח הן במובן האינדיווידואלי והן במובן הקבוצתי, תחת הרעיון של שוויון הזדמנויות בין העותרים לבין בני היישובים הסמוכים האחרים בקבלת שירותים חיוניים, שירותי לימודים, שירותי בריאות, דיור ועוד, סעיף 8 קובע בהקשר זה כי :

States should undertake, at the national level, all necessary measures for the realization of the right to development and shall ensure, inter alia, equality of opportunity for all in their access to basic resources, education, health services, food, housing, employment and the fair distribution of income. Effective measures should be undertaken to ensure that women have an active role in the development process. Appropriate economic and social reforms should be carried out with a view to eradicating all social injustices.

הזכות לחיים ולשמות גופנית:

70. התעקשותם של המשיבים לניתוקו של הכפר ג'סר אלזרקא מכביש 2 מהווה מחדל חמור ומתמשך שגורם לתושבים, בלית ברירה, להמשיך להשתמש בכביש מס' 6531, חרף זאת שדרך זו, כאמור, הינה ארוכה מהרגיל ומסוכנת יותר. ניסיון החיים מלמד כי הנסיעה בדרך זו בתנאי הכביש הקיימים עלולה לגרום לתאונות דרכים קשות. סכנה זו נשקפת גם לחייהם של הולכי הרגל המשתמשים בדרך זו.

71. חובתם של המשיבים היא לדאוג לחייהם של האזרחים, ערבים ויהודים כאחד. לפיכך, על המשיבה מס' 1 לפעול ולאלתר לשנות את המצב הקיים ולצמצם את האפשרות של פגיעה בחייהם ובשלמות גופם של תושבי ג'סר אלזרקא.

72. לתושבי ג'סר אלזרקא, ככל אזרח אחר במדינה יש את הזכות להגנה מפני פגיעה גופנית. מדובר בזכות חוקתית של האדם. זכות זו עוגנה בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו שקובע :

"אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם"

סעיף 4 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ממשיך וקובע:

"כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו"

73. מעמדה החוקתי של זכות יסוד זו מטילה על רשויות המדינה חובה פוזיטיבית לפעול ללא לאות לצורך השמירה על חייהם של האזרחים ועל כל הזכויות הנגזרות מזכות זו. בהקשר הזה, בית המשפט העליון בעניין טננבוים קבע כי:

"...מדובר בזכויות יסוד הראויות לעוצמת הגנה גבוהה – הזכות לחיים והזכות לשלמות הגוף. חוק היסוד אינו מסתפק באיסור על פגיעה בהן (ראה סעיף 2 לחוק), אלא קובע גם את הזכות ל'הגנה' עליהן (ראה סעיף 4 לחוק). לכאורה, 'השימוש בלשון 'הגנה' טומן בחובו משמעות אופרטיבית-אקטיבית, שהיא מעבר להכרה גרידא בקיומן ובמעמדם של זכויות היסוד" (ראה גרוס, במאמרו הנ"ל [10], "... (ע"א 9185/03 אסתר טננבוים נ' הוצאות עיתון הארץ בע"מ, נח(1) 377)

74. המבחן שנקבע להגנה על הזכות לחיים והזכות לשלמות גופנית הוא קיומה של אפשרות סבירה לפגיעה, להבדל ממבחן קיומה של ודאות קרובה לפגיעה:

"...הננו סבורים שבגלל עוצמת הזכות, מושא ההגנה, די בכך שקיימת אפשרות סבירה לפגיעה בה כדי שבית-המשפט יפעל להגנה עליה..." (ע"א 9185/03 אסתר טננבוים נ' הוצאות עיתון הארץ בע"מ, נח(1) 377)

75. לענייננו, חוות הדעת הנ"ל של מר רועי בן אליעזר המכהן כמנהל בטיחות אזורי באזור דרום חיפה וצפון השפלה מיום 18.9.2007 מדברת בעד עצמה בדבר קיומה של סכנה מוחשית שלא לומר וודאית הנשקפת לתושבי ג'סר אלזרקא המבקשים להשתמש בכביש מס' 6531. כאמור, סכנה זו נשקפת לא רק לנוסעים, אלא גם להולכי הרגל. הווה נאמר, אפשרות הפגיעה בחיי התושבים ואף בחייהם כתוצאה מהסכנה הטמונה בשימוש היומיומי שהם עושים בכביש 6531, הינה מעבר לאפשרות סבירה כדרישת המבחן הנ"ל שנקבע בפרשת טננבוים.

חופש התנועה והזכות להתפרנס:

76. העותרים יטענו כי אי חיבורו של הכפר ג'סר אלזרקא לכביש מס' 2 פוגע קשות בחופש התנועה שלהם במובן הזה שהוא גוזל מהם את האפשרות להגיע מהכפר ואליו למקומות שונים בדרך הקלה, הקצרה והבטוחה ביותר.
77. כפי שפורט לעיל בפרק העובדתי, אי חיבורו של הכפר באמצעות מחלף לכביש מס' 2 מקשה מאוד ומגבילה את תנועתם של תושביו להגיע אל מקומות פרנסתם, אל ריכוזים מטרופוליניים המספקים שירותים חיוניים כגון בריאות, חינוך ושירותי חירום.
78. חופש התנועה נהנה ממעמד רם במשפט הישראלי, והוא אף זכה לעיגון חוקתי בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (ראה בג"ץ 5016/96 **ליאור חורב נ' שר התחבורה ואח'**, נא(4) 1, ראה גם בג"ץ 3914/92 **לב נ' בית הדין הרבני האזורי בתל אביב-יפו**, פ"ד מח(2) 491, 506, בג"ץ 2481/93 **דיין נ' ניצב יהודה וילק, מפקד מחוז ירושלים**, פ"ד מח(2) 456, 472). במובנו הקלאסי, חופש התנועה משמעו הוא חופש וחירות היחיד להסתובב ארץ לאורכה ולרוחבה בלא שתחול עליו הגבלה כלשהי ברשות הרבים (ראה בג"ץ 5016/96 **ליאור חורב נ' שר התחבורה ואח'**, נא(4) 1).
79. המשיבים אמנם אינם שוללים או מגבילים את זכותם של תושבי ג'סר אלזרקא לחופש תנועה במובן "קלאסי" זה. יחד עם זאת, אי אפשר להתעלם מכך שמחדלם של המשיבים לספק מעבר ישיר לכביש מס' 2 על אף העדרה של חלופה סבירה ובטוחה, מהווה הגבלה בלתי נמנעת של חופש התנועה של תושבי ג'סר אלזרקא.
80. יודגש, כי המעבר לכביש מס' 4 באמצעות כביש מס' 6531 אינו מהווה בשום פנים ואופן תחליף הולם לחיבור הכפר לכביש מס' 2. ליקויי האבטחה בכביש בנוסף להארכת הנסיעה שלא לצורך מביאים בהכרח לפגיעה בחופש התנועה של העותרים.
81. הפגיעה בחופש התנועה של תושבי כפר ג'סר אלזרקא בולטת עת משווים את מצבם עם תושבי היישובים והכפרים הסמוכים, כגון תושבי קיסריה או אור עקיבא. תושבים הללו עת שהם מבקשים להגיע לעיר תל אביב או חיפה למשל, בין אם לצורכי עבודה ובין אם לצרכים אחרים כלשהם, עומדת בפניהם האפשרות להשתמש בכביש מס' 2 שהיא יעילה ובטוחה יותר מהשימוש בכביש מס' 4 ובכביש מס' 6531. לעומתם, וכאן טמונה הפגיעה האמורה בחופש התנועה, תושבי הכפר ג'סר אלזרקא נאלצים, ובלית ברירה, להשתמש בדרך היחידה העומדת בפניהם והיא כביש מס' 4 באמצעות כביש מס' 6531 שהינה,

כאמור, ארוכה ומסוכנת יותר בהגיעם לאותם המקומות. בנסיבות הללו, יוצא כי חופש התנועה של תושבי הכפר נפגעת בהשוואה עם תושבי היישובים הסמוכים.

82. בחינת מבחני המשנה שנקבעו בפסיקה לבחינת עוצמת הפגיעה בחופש התנועה מעלה כי מדובר בפגיעה בעוצמה גדולה (בג"צ 1890/03 עיריית בית לחם נ' מדינת ישראל פ"ד נט 4, עמ' 736). ראשית, מדובר בהגבלת יכולת התנועה של תושבי הכפר בתוך שטח המדינה. שנית, מדובר בהגבלה מתמשכת על פני תקופה ממושכת ביותר(כפי שהוזכר לעיל חיבור הכפר לכביש מס' 2 אף אינו נמצא בתכנוניות החומש הקרובות). בנוסף, וכאמור, ההגבלה הנטענת פוגעת ביכולתם של תושבי הכפר להגשים זכויות ואינטרסים נוספים, רבים מהם אינטרסים החיוניים לחייהם. , בכללם יכולתם לקבלת טיפול רפואי חיוני או להתפרנס.
83. זאת ועוד, אי חיבור הכפר לכביש מס' 2 פוגע בזכותם של התושבים להתפרנס ובנגזרתה בזכות להתקיים בכבוד. כאמור, חיבור הכפר לכביש מס' 2 הינו משמעותי ורב חשיבות משום שפרנסתם של רוב תושבי הכפר תלויה במקומות עבודה הנמצאים בערים הגדולות כגון תל-אביב, חיפה ועוד.
84. עוצמתה הפגיעה בזכות להתפרנס בולטת באי נגישות הכפר לכביש מס' 2. בהעדר חיבור ישיר לכביש מס' 2, הדרך החלופה הינה ארוכה יותר ועולה יותר כסף, בנוסף להיותה מסוכנת במיוחד לאלה שחוזרים אחרי יום עבודה מפרך.
85. העותרים יבקשו לטעון כי מאחר ודרך היציאה והכניסה ליישוב אינה ראויה וכי קיימת חלופה עדיפה, אחד מהשיקולים הדומיננטיים ביציאתם של התושבים למשק העבודה בערים הגדולות הוא עניין המרחק בין הכפר לבין מקומות עבודתם. על כן, תושב ג'סר אלזרקא יקבל עידוד לצאת לעבודה מדרך שהיא נגישה וקלה יחסית, באותה מידה בה הוא יהסס לצאת לשוק העבודה מחוץ לכפר מדרך שהיא ארוכה יותר, מייגעת יותר ומסוכנת יותר ויותר. העותרים שבים ומציינים כי דירוגם החברתי הנמוך, והמצב הסוציו-אקונומי ששורר ביישוב אינו אלא השלכה ישירה ותוצאה מההזנחה רבת השנים שבאה לידי ביטוי בהפקרת המדינה מלטפל בבעיות מרכזיות חשובות ואשר ביסודן הוא עניין הנגישות לכפר.

מידתיות, הבטחה מנהלית והשתק הרשות:

86. העותרים יטענו כי עיקר הפגיעות בזכויות של הכפר ג'סר אלזרקא ותושביו מקורם באפלייתם על רקע מוצאם הלאומי והאתני ועל כן החלטתם של המשיבים שלא לחבר את הכפר באמצעות מחלף לכביש מס' 2 לוקה בחוסר סבירות קיצוני. בנסיבות הללו, אין צורך לבחינת המידתיות של הפגיעה בזכויות הללו.

87. לחלופין, העותרים יבקשו להבהיר כי גם אם בודקים התקיימותם של מבחני המידתיות, עדיין יש לקבל את העתירה משום שהפגיעות המתוארות אינן מידתיות. המדיניות של אי חיבור הכפר לכביש מס' 2 אינה עומדת באף מבחן ממבחני המידתיות שנקבעו בפסיקה.
88. לצד השיקולים התכנוניים ולאפשרות המעשית של הקמת המחלף, השיקול היחיד הנוסף שאפשר לחשוב עליו מאחורי המחלף המתמשך הזה הינו השיקול התקציבי. שיקול זה אינו רלבנטי במקרה זה ולפיכך הוא אינו יכול להכשיר את הפגיעה בזכויות יסוד של תושבי הכפר.
89. ראשית, בכל ההתכתבויות בין מע"צ ובין המועצה המקומית ו/או באי כוחה מעולם לא הועלתה הטענה כי ביצוע ההתחייבות מתעכבת לאור שיקולים תקציביים. שנית, ההתחייבות במהותה נוגעת להכנת תכנית מפורטת למחלף שיחבר היישוב ג'סר אלזרקא אל כביש מס' 2. ההתחייבות אינה מדברת על ביצוע והקמת מחלף עם לוח זמנים ותאריכים קבועים. יתירה, ובהנחה וכי קיימים שיקולים תקציביים, הרי מדוע שיקולים הללו מקבלים ביוטי רק כאשר מדובר בביצוע ההתחייבות הנוגעת לג'סר אלזרקא, והם אינם רלבנטיים עת שמדובר בביצוע מחלף אור עקיבא שאמור להסתיים בחודשים הקרובים?.
90. אי המידתיות במחדלם של המשיבים באי חיבור הכפר לכביש מס' 2 בולטת בעיקר נוכח התחייבות המשיבה מס' 1 בפני ועדת המשנה להתנגדויות של המשיבה מס' 2 להכנת תכנית מחלף מפורטת לחיבור הכפר לכביש מס' 2. התחייבות זו מלמדת בהכרח הן על הצורך בקיומו של מחלף כזה, והן על העדרם של שיקולים כלשהם כגון שיקולים תכנוניים המונעים הקמת מחלף כזה.
91. זאת ועוד, התחייבות מע"צ בפני ועדת המשנה להתנגדויות של הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מיום 7.12.04 להכין תכנית מחלף מפורטת לחיבור הכפר ג'סר אלזרקא לכביש מס' 2 כתנאי לאישורו של מחלף אור עקיבא הינה בבחינת הבטחה מנהלית מחייבת לכל דבר ועניין. התחייבות זו אמנם ניתנה בפני רשות שלטונית אחרת, אולם אי אפשר להתעלם מכך כי ניתנה בהתייחס לכפר ג'סר אלזרקא במהלך התדיינות בערר שהוגש על ידי המועצה המקומית.
92. כמתחייב מההגנות הציבורית, הכלל הוא כי התחייבות שרשות שלטונית לקחה על עצמה חובה לקיימה. הפסיקה קבעה כי יש לבדוק התקיימותם של 4 תנאים: תנאי ראשון הוא שבמתן ההבטחה הרשות פעלה בסמכות. תנאי שני, כי לרשות הייתה כוונה להקנות להבטחה שנתנה מעמד ותוקף משפטי, ובנוסף לכך שהיא יכולה למלא אחר

הבטחתה. תנאי רביעי ואחרון שיש לבדוק התקיימותו הוא קיום צידוק חוקי לחזור בו מההבטחה (ראה בג"צ 5240/96 ג'ועמיס נ. שר הפנים, פ"ד נא(1) 289, בג"צ 98/ נחום נ. משטרת ישראל, פ"ד נב(2) 454, ע"א 1928/93 רשות ניירות ערך נ. סברינה מפעלי טקסטיל בע"מ, פ"ד מט(3) 177, בג"צ 15/96 תרמוקיר חורשים נ. השנייה לטליוויזיה ולרדיו, פ"ד נ(3) 379).

93. אין ספק כי מע"צ פעלה מתוך סמכות עת שהתחייבה בפני ועדת המשנה להתנגדויות להכין תכנית מפורטת למחלף המחבר היישוב ג'סר אלזרקא אל כביש מס' 2.

94. במהותה מע"צ- החברה הלאומית לדרכים בישראל בע"מ, היא חברה ממשלתית שהוקמה בשנת 2003 על פי החלטת ממשלת ישראל, והיא החליפה את יחידת הסמך מ.ע.צ שפעלה במשרד התחבורה. בהקמתה מע"צ קיבלה לאחריותה את מערכת הכבישים הבינעירוניים בישראל וכיום היא מופקדת על תכנון ופיתוח כבישים חדשים, שיפור תחזוקת הדרכים הקיימת ובטיחות ובקרת התנועה.

95. מהגדרת תפקידיה של מע"צ למדים כי נושא תכנון ופיתוח הכבישים הבינעירוניים נמצא באחריותה הבלעדית ולפיכך התחייבות שקיבלה על עצמה כדוגמת הכנת תוכנית מפורטת לחיבור היישוב ג'סר אלזרקא אל כביש מס' 2 באמצעות מחלף הינה התחייבות שניתנה מתוך סמכות.

96. עצם העובדה שמע"צ מופקדת נכון להיום על הקמת וביצוע מחלפים נוספים לחיבור יישובים הסמוכים אל כביש מס' 2 מוכיחה יותר מכל את התקיימותו של התנאי הראשון. בימים אלה, מע"צ פועלת להקמת מחלף אור עקיבא, אשר אישורו הותנה בהכנת תכנית מפורטת למחלף ג'סר אלזרקא, ומועד הסיום המתוכנן הינו יוני 2008. בנוסף היא פועלת על הקמת מחלף נוסף באזור נחל פולג כאשר מועד הסיום המתוכנן הוא יולי 2009.

97. זאת ועוד, התחייבות מע"צ בפני ועדת המשנה להתנגדויות הייתה מפורשת, ברורה ולא מוטלת בספק. התחייבות זו עומדת בדרישותיה של התחייבות משפטית שאינה בגדר הצהרת כוונות גרידא(ראה בג"צ 580/83 אטלנטיק חברה לדייג וספנות נ. שר התעשייה, פ"ד לט(1) 29, עמ' 35-36, ראה גם ע"א 6620/93 עיריית רמת גן נ. נפתלי גולומב, פ"ד נא(2) 363).

98. תשובותיה השונות ואף הסותרות של מע"צ כפי שעולה מההתכתבויות הנ"ל אין בהם שום טענה, ולו בחצי פה, כי מע"צ אינה יכולה לבצע את ההתחייבות שלקחה על עצמה!.

99. משהתקיימו 3 התנאים הראשונים, נותר רק לבדוק קיומו של התנאי הרביעי שעניינו קיום צידוק חוקי למע"צ לסגת מן הבטחתה.

100. עמדתה המפורשת של מע"צ כפי שהדבר עולה מהתכתבויות הנ"ל משאיר אותנו עם מסקנה מתבקשת אחת והיא שלרשות מע"צ לא עמד ולא עומד היום אף צידוק חוקי המצדיק השתחררותה מן ההתחייבות להכנת תכנית מפורטת להקמת מחלף המחבר היישוב ג'סר אלזרקא אל כביש מס' 2. בתשובה לפניות המועצה המקומית ושל גורמים אחרים אין בנמצא שום הסבר המניח את הדעת המצדיק השתחררות מע"צ מההתחייבות שנטלה על עצמה בפני המערערת ובפני ועדת המשנה להתנגדויות כפי שעולה בררה מפרוטוקול הדיון של ועדת המשנה להתנגדויות מיום 7.12.06.

101. מבחינה מקצועית, מע"צ הביעה את הסכמתה בדבר קיום צורך להקמת מחלף שיחבר את היישוב אל כביש מס' 2. עמדה זו מקובלת גם על הגורמים הרלבנטיים המוסמכים האחרים. הצורך בהקמת מחלף כזה מקורו ברצון לשפר את הנגישות של תושבי ג'סר אלזרקא באופן שההגעה אל כביש מס' 2 תהיה קצרה, מהירה ובטוחה יותר. בנוסף לכך, המיגון האקוסטי יחליש את רמת הרעש הנוצר מתנועות המכוניות באזור. מטרות הללו מאחורי הקמת המחלף מתקיימות במקרה זה כפי שהן מתקיימות במידה שווה במקרים אחרים כגון מחלף אור עקיבא. במקרה עסקינן למטרה של בטיחות נודעת חשיבות יתירה המתבטאת בצמצום הסכנה הממשית הנוצרת כתוצאה מהשימוש בכביש מס' 6531 המובילה אל כביש מס' 4.

102. גם מבחינה תכנונית, כאמור לעיל, ביצוע המחלף הינו אפשרי משום שנמצא תואם להיבטים תכנוניים ולתוכניות שונות כגון שינוי מס' 26 תמ"א 3.

103. משהתחייבה מע"צ להכין תכנית מפורטת להקמת מחלף ג'סר אלזרקא כתנאי לאישורו של מחלף אור עקיבא, היא מושתקת מלהתכחש מהתחייבותה ועל כן אינה ראשית לחזור בה.

104. הלכה פסוקה היא כאשר רשות שלטונית מבטיחה הבטחה כלשהי, כאשר מהבטחה זו אזרח עשוי להסתמך עליה בתום לב ובאופן סביר ובהתאם לכך הוא משנה את מצבו לרעה, תהיה הרשות מנועה מלהתכחש להבטחתה (ראה למשל רע"א 4928/92 עזרא נ. המועצה המקומית תל-מונד, פ"ד מז(5) 94, עמ' 100). תפיסת הצדק שביסוד תורת ההשתק לנוכח חובת ההגיונות המוגברת החלה על הרשות, מחייבת החלטה דווקא במשפט המנהלי (ראה בג"צ 840/97 סבית נ. ממשלת ישראל, פ"ד נו(4), 803).

105. תורת ההשתק כדוגמת אינטרסים אחרים אינה מוחלטת. ההכרעה מתי מחילים אותה תלויה בנסיבותיו של כל מקרה ומקרה ועל פי איזון בין האינטרס הציבורי מאחורי מניעת

טענת השתק מחד גיסא, אל מול פרט והעוול העלול להיגרם לו בעקבות הסתמכותו על מצג הרשות מאידך גיסא(שם, עמ' 435).

106. נבקש להבהיר תחילה כי המצג שיצרה מע"צ ולפיו היא התחייבה בפני ועדת המשנה להתנגדויות להכין תכנית מחלף מפורטת ליישוב ג'סר אלזרקא ניתן הן בפני המועצה המקומית של היישוב, והן בפני ועדת המשנה להתנגדויות שאישרה את מחלף אור עקיבא, בין השאר, על סמך ההתחייבות שמע"צ לקחה על עצמה. ההתחייבות של מע"צ להכנת תכנית מפורטת למחלף, הביאה לשינוי במצב הן אצל ועדת המשנה להתנגדויות והן אצל המועצה המקומית ג'סר אלזרקא.

107. באיזון הכללי בין השיקולים של פגיעה באינטרס הציבורי לבין פגיעה במובטח ושינוי מצבו לרעה, נתחיל בראשון :

108. אכיפת ההתחייבות של מע"צ להכנת תכנית מחלף מפורטת, לא רק שאינה פוגעת באינטרס הציבורי, אלא היא מקיימת אותו! האינטרס הציבורי ועקרון חוקיות המינהל מחייבים מילוי ההתחייבות שמע"צ לקחה על עצמה בפני ועדת המשנה להתנגדויות.

109. העותרת מתקשה לדמיין לה מצב בו קיום התחייבות מע"צ להכנת תכנית מחלף מפורטת עלול לפגוע באינטרסים ציבוריים או בעקרונות של מנהל תקין. יתירה מזו, וכפי שיובהר בהמשך העתירה, מילוי ההתחייבות שמע"צ קיבלה על עצמה הינו מחויב מעקרונות של צדק חלוקתי, שוויון, העדר הפליה והזכות לשוויון.

110. אמנם הוא כי אין הסתמכות של היישוב ג'סר אלזרקא במובנה הקלאסי של המילה. כך למשל העותרת לא ביצעה בעקבות ההבטחה תוכניות ולא הוציא כספים באופן ישיר שהיו כרוכים בהתחייבות. יחד עם זאת, עדיין אי אפשר להתעלם מהנזק העצום העלול להיגרם ליישוב כולו כתוצאה מהפרת ההתחייבות להכנת תכנית מחלף מפורטת ומהמשך הפרת זכויות חוקתיות של תושביו.

111. נתחיל מכך שאי ביצוע ההתחייבות של מע"צ בכל מה שנוגע להכנת תכנית של ג'סר אלזרקא מצד אחד, והשלמת ביצוע מחלף אור עקיבא מצד שני, כרוכה בפגיעה קשה מאוד בזכות לשוויון ובעקרון איסור האפליה על רקע גזעי פי שיוסבר בהמשך. אי ביצוע ההתחייבות מקפח את זכויותיה של העותרת אשר מקבלת יחס שונה בהשוואה עם מועצות מקומיות של יישובים קרובים.

112. זאת ועוד, אי חיבור היישוב ג'סר אלזרקא אל כביש מס' 2 כרוך בפגיעה בזכויות נוספות כגון הזכות לחיים, הזכות לחופש תנועה והזכות להתפתח. בהמשך העתירה נפרט מידת הפגיעה בכל זכות מהזכויות הללו. בקצרה נזכיר כי אי חיבור היישוב אל כביש מס' 2, בשונה מכל היישובים היהודיים הסמוכים, מונע ממנו גישה קצרה, מהירה ובטוחה יותר.

113. מה גם, אפשרויות הפעולה שעומדות היום בפני העותרת לחייב את מע"צ להקים מחלף ליישוב לאחר אישור מחלף אור עקיבא וכמעט השלמת ביצועו, מצומצמות יותר מאשר במצב לפני מתן ההבטחה.

דברי סיום:

114. המצב המתואר לעיל הינו מצב אבסורד ויש לשנותו לאלתר. האפליה הפסולה והקיפוח ממנו סובלים תושבי הכפר ג'סר אלזרקא צועקים לשמיים. מכאן, ראוי כי בית המשפט יפעל במטרה להביא לסיומם.

115. בית המשפט הנכבד מתבקש לקבל עתירתם של העותרים במובן הזה לחייב את המשיבים לפעול ולאלתר להכין תכנית מפורטת ולחבר את היישוב ג'סר אלזרקא אל לכביש 2. חיוב זה מתבקש מכוח עקרון השוויון הזכאים אליו העותרים, ומכוח עקרון איסור האפליה על רקע השתייכותם הקבוצתית. הרי יש לזכור כי המבחן האמיתי של עקרון השוויון נעוץ ביחס כלפי המיעוט הלאומי, דתי או אחר. בהעדרו של שוויון למיעוט, אין דמוקרטיה לרוב (בג"ץ 6924/98 **האגודה לזכויות האזרח נ' ממשלת ישראל**, פ"ד נה (5) 15, 27-28).

116. הכנת תכנית מפורטת לחיבור היישוב ג'סר אלזרקא לכביש מס' 2 אף מתבקש מכוח הבטחה מנהלית מחייבת שמשיבה מס' 1 לקחה על עצמה כפי שעולה מפרוטוקול ישיבה מס' 2004015 של ועדת המשנה להתנגדויות של המשיבה הפורמאלית שהתקיימה בתאריך 7.12.2004.

על יסוד כל האמור לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא את הצו כמבוקש בראשית העתירה, ולחייב את המשיבים בהוצאות משפט.

ע. מחאג'נה, עו"ד

ב"כ העותרים